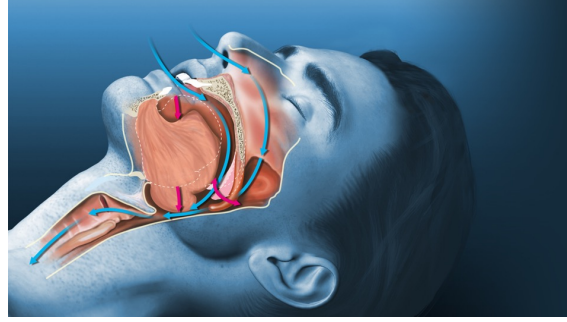

OBSTRÜKTİF UYKU APNESİ KLİNİK BULGULARI ve SONUÇLARI

Uyku Bozuklukları Hibrit Kursu”, Akciğer Sağlığı ve Yoğun Bakım
Derneği (ASYOD)

DR. ELİF KÜPELİ

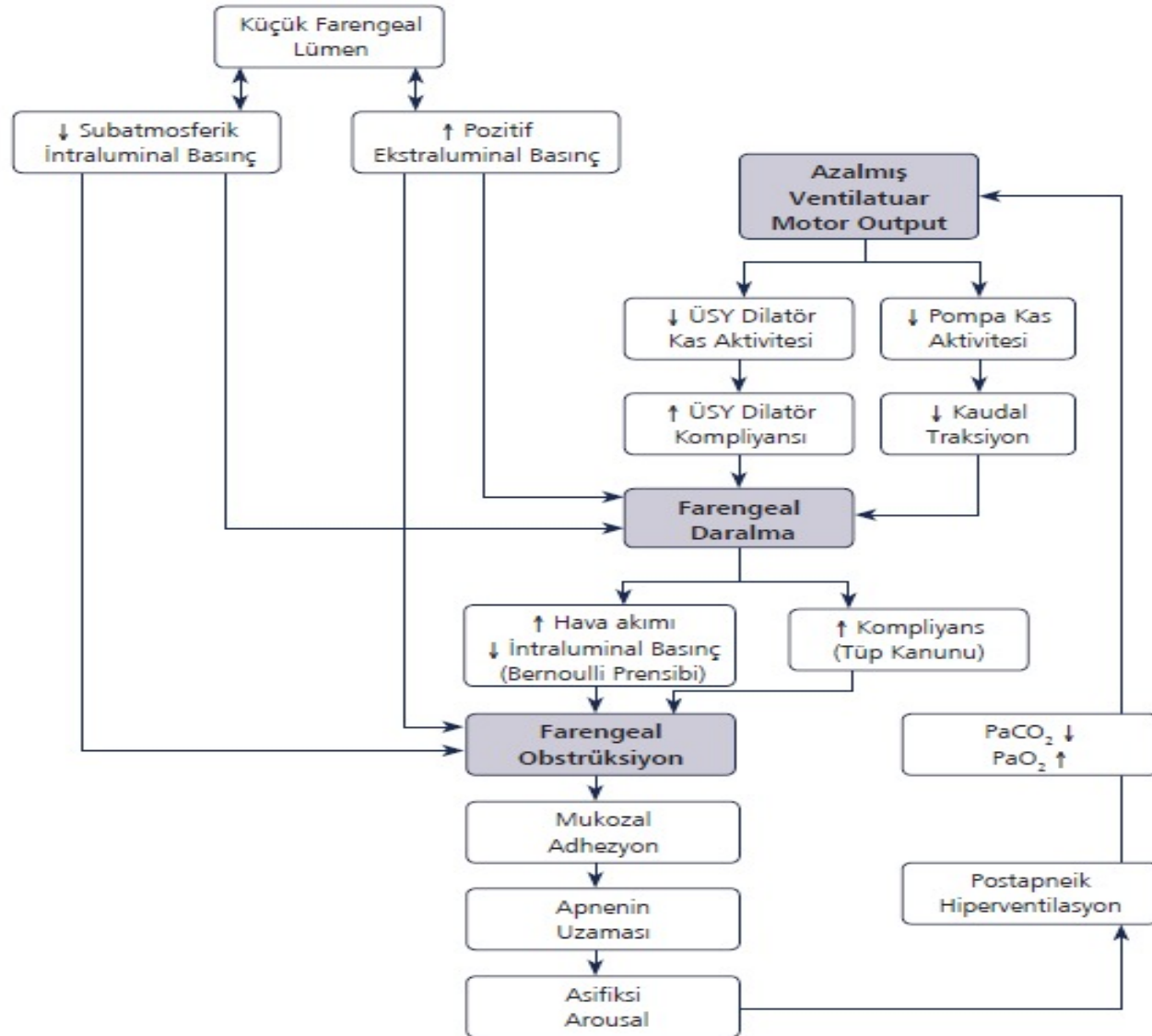
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ GÖĞÜS HASTALIKLARI AD

OUA

- ▶ OUA, uyku sırasında ÜHY'nun tekrarlayan tıkanmaları sonucunda solunumun 10sn veya daha uzun süreli durmasıyla karakterize edilen yaygın bir uyku bozukluğudur
- ▶ Prevalansı çeşitli toplumlarda %1-5 arasında değişmektedir
  - ▶ Erkeklerde %4, kadınlarda %2
  - ▶ AHI>15: erkeklerde %15, kadınlarda %5
  - ▶ Dünyada 30-65 yaş grubu erişkinlerde 936 milyon OUA olduğu ve bunlarında 425 milyonunu orta-ağır dereceli olgular
  - ▶ Toplumumuzdaki OUA prevalansı %0.9-1.9
- ▶ Tedavi edilmezse ciddi komplikasyonlarla seyreder

Patofizyoloji

- ▶ Tekrarlayıcı parsiyel/tam ÜHYO ile karakterize
- ▶ Kompleks bir fizyopatoloji
- ▶ Katkıda bulunan faktörler bireyler arasında değişken

RF

- ▶ Obezite
- ▶ Yaş (>40y)
- ▶ Erkek cinsiyet
- ▶ Irk
- ▶ Sigara, alkol, sedatif kullanımı
- ▶ Eşlik eden hastalıklar
- ▶ Genetik faktörler

Belirti ve semptomlar

- ▶ Horlama, tanıklı apne, gündüz aşırı uyku hali
- ▶ Horlama
  - ▶ Erişkinlerin en az %20'si, 40 yaş üzeri erkeklerin %60'ı horlar
  - ▶ OUA tanısında %80-90 duyarlılık; özgüllük <%50
  - ▶ Tonsiller hipertrofi, adenoid vejetasyon, septal deviasyon, obezite, alkol alımı, sedatif ilaç kullanımı, yorgunluk, hipotroidi ve akromegali gibi klinik durumlar olabilir
  - ▶ Olguların %5-10'unda apne +
  - ▶ Hastalar genelde horladıklarını reddederler, bu nedenle eşleri ya da yakınlarından öykü almak gerekir

Belirti ve semptomlar

► Tanıklı apne

- Hastaların eşleri/yatak partnerleri tarafından fark edilen nefes durması
- Nadiren hastalar apne periodu içinde uyanırlarsa nefes alamama/ boğulma hissi tarif edebilirler
- Ayırıcı tanıda noktürnal astım, KOAH, KKY

► Gündüz aşırı uyku hali (GAUH) %40-60

- Uyanıklığın ve dikkatin gündüz saatlerinde devam ettirilememesi ve bu durumun her gün olacak şekilde en az üç ay boyunca devam etmesi
- Uyku sırasında tekrarlayan apne, hipopne, arousal'lar sonucu gelişen uyku bölünmeleri nedeniyle hastalar ertesi gün aşırı uyku ihtiyacı hissederler
- Gündüz motor aktivitelerin de olumsuz yönde etkilenmesi
- Bilişsel bozukluğa bağlı olarak öğrenme becerilerinin azalması
- Hafıza zayıflığı, refleks ve dikkat azalması

Belirti ve semptomlar

- ▶ Kardiyopulmoner semptomlar
  - ▶ Gece boğulma hissi ile uyanma
  - ▶ Uyku sırasında atipik göğüs ağrısı
  - ▶ Uyku sırasında çarpıntı veya ritm bozukluğu (%50)
    - ▶ Apne epizodları sırasında orta dereceli bradikardi (30-50/dakika) veya solunumun tekrar başlaması ile görülen 90-120/dakika hızda taşikardi
    - ▶ Az sayıdaki hastada ventriküler taşikardiler veya ani ölümler görülebilir

Belirti ve semptomlar

- ▶ Nöropsikiyatrik semptomlar
  - ▶ Uyanınca meydana gelen frontal/diffüz baş ağrısı
    - ▶ Hipoksemi, hiperkapni, serebral kan akımının bozulması, kan basıncının yükselmesi, uykunun bölünmesi, yetersiz uyku
  - ▶ Tekrarlayan hipoksemi ve uyku bölünmesi, bilişsel fonksiyonlarda bozulmaya neden olarak
    - ▶ karar verme yeteneğinde azalma
    - ▶ hafıza zayıflaması
    - ▶ unutkanlık
    - ▶ karakter ve kişilik değişiklikleri
    - ▶ Anksiyete/depresyon
      - ▶ aile yaşantısını, sosyal ilişkilerini ve iş hayatını etkiler

Belirti ve semptomlar

► İnsomni

- Primer insomniden ayırt edilmesi gerekir
- Apne/arousal nedeniyle uyku bölünmesi sonucu hasta kendini hiç uyumamış gibi hisseder

► Uykuda Gözlenen Anormal Hareket ve Davranışlar

- Hasta boğulma hissi ile ya da gürültülü ses çıkararak panik halde uyanabilir. Bu durumun hekim tarafından uyku teröründeki anormal davranıştan ayırt edilmesi gerekir

Belirti ve semptomlar

► Diğer Semptomlar

- Ağız kuruluğu
- Gece terlemeleri
  - Uyku sırasında anormal motor aktiviteye bağlı olarak gelişen gece terlemeleri özellikle göğüs ve ensede belirgindir
- Noktürnal öksürük
- Noktüri
  - Apne epizodları sırasında plevral basınçtaki negatif dalgalanmalar
- Sağ atrial duvardaki gerilme → atrial natriüretik faktör üretimi artar
- Libido azalması
- Reflü
  - ÜSYO sonucu negatif intratorasik basınç artışı

OUA SONUÇLARI

- OUA başta KVS olmak üzere, tüm sistemleri etkileyen morbiditesi ve mortalitesi oldukça yüksek bir hastalık

Tablo 1 OSAS Sonuçları	
1. Kardiyovasküler Sonuçları	5. Endokrin Sonuçları
Sistemik hipertansiyon Koroner arter hastalığı Sol kalp yetmezliği Kardiyak aritmiler Pulmoner hipertansiyon-Sağ kalp yetmezliği Ani ölüm	Diabetes mellitus, Glukoz intoleransı Libido azalması, empotans
2. Pulmoner Sonuçları	6. Nefrolojik Sonuçları
OLDOSA sendromu Overlap sendromu Bronşial hiperreaktivite	Noktüri, Noktürnal enürezis
3. Nörolojik Sonuçları	7. Gastrointestinal Sonuçları
Serebrovasküler hastalık Gündüz aşırı uyku hali Sabah baş ağrısı Noktürnal epilepsi Huzursuz ve yetersiz uyku	Karaciğer yağlanması Gastro-özofageal reflü
4. Psikiyatrik Sonuçları	8. Hematolojik Sonuçları
Bilişsel bozukluk Anksiyete, depresyon	Sekonder polisitemi
	9. Sosyoekonomik Sonuçları
	Trafik ve iş kazaları Ekonomik kayıplar İş kaybı Evlilik sorunları Yaşam kalitesinin azalması
	10. Mortalite
	11. Diğer
	İşitme kaybı Glokom

OUA SONUÇLARI

► İntratorasik Basınç Dalgalanmaları

► Apne/ hipopne atakları → kapalı havayoluna karşı tekrarlayan zorlu inspirasyon (sık tekrarlayan Müller manevraları) → toraksda negatif basınç artışı → kalbe venöz dönüş hızlanır → sağ ventrikül hacmi/basıncı artar → IVS sola yer değiştirir → LV doluşu engellenir → CO düşer

► Kronik dönemde

- ventriküler hipertrofi
- koroner dolaşımda azalmaya bağlı myokardial iskemi
- ileti bozuklukları-aritmilere
- torasik aortik dilatasyon/disseksiyon
- diyastolik ve sistolik disfonksiyon

OUA SONUÇLARI

► İntermittan Hipoksi

- karotis cismindeki kemoreseptörleri uyararak solunumsal çabada artış
- apne epizotlarının arousal ile sonuçlanması otonom sinir sisteminin aktivasyonu
- metabolik disfonksiyona yol açar
- Hipoksi-reoksijenasyon döngüsünün birbirini takip etmesi reaktif oksijen radikallerinin oluşumu ve oksidatif strese neden olarak sistemik inflamasyona neden olur
- Hipoksi ile vasküler yatakta uyarılan adezyon moleküllerinin ekspresyonunda artma ve inflamatuvar sitokinlerin ile endotelial disfonksiyon ve metabolik bozulma daha şiddetlenir

OUA SONUÇLARI

► Kronik Hiperkapni

- Respiratuar asidoz
- Obeziteye bağlı hipoventilasyon hiperkapniyi derinleştirir ve asidoz daha da belirgin hale gelir
- Dokulara ulaşan kanın oksijen içeriğinin düşük olması ve asidoz nedeni ile doku kanlanması bozulur
- Beyin, kalp ve böbrek gibi yüksek oksijen konsantrasyonu gereksinimi olan dokularda hasar daha da ciddi olur

OUA SONUÇLARI

► Uyku Bölünmeleri

- Apne/hipopne epizodları hipoksiye neden olarak kemoreseptörleri aktive eder
- Faringeal dilatatör kas tonusunun ve havayolu açıklığının yeniden sağlanması için aktive olan kemoreseptörler arousalı tetikler
- Arousallar uyanıklığa geçiş ve havayolu açıklığının yeniden sağlanmasına olanak tanırken, diğer yandan uyku bölünmelerine ve uyku kalitesinin bozulmasına yol açar
- Kemoreseptörlerden kalkan impulslar ve tekrarlayan arousallar
  - düzensiz uyku
  - sempatik aktivasyon
  - otonom sinir sisteminin aktivasyonu
  - parasempatik sistem blokajı ile yüksek kalp atım hızına, sistemik kan basıncında artışa, hiperglisemiye neden olur
- Sempatik aktivasyon gece ile sınırlı olmayıp gün boyu devam eder

Kardiyovasküler Sonuçlar

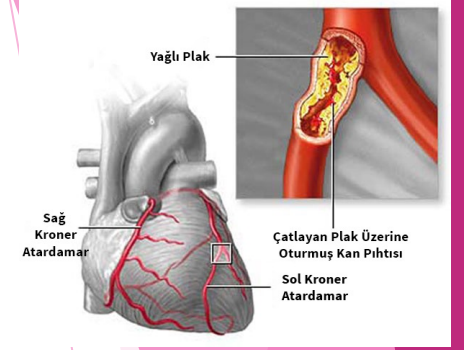
- ▶ OUA'nin en ağır sonuçları kardiyovasküler sistemde görülmektedir
  - ▶ Sistemik hipertansiyon (HT)
  - ▶ Koronerarter hastalığı (KAH)
  - ▶ Sol-sağ kalp yetmezlikleri
  - ▶ Kardiyak aritmiler
  - ▶ PHT
  - ▶ Ani kardiyak ölüm

Sistemik HT

- ▶ Sağlıklı bir bireyde uykuda kan basıncında %10'luk bir azalma (Dipping fenomeni)
- ▶ OUA'nde bu durum ya tamamen ortadan kalkar/tersine döner (Nondipping HT)
- ▶ Nedeni bilinmeyen HT ve dirençli HT etyolojisinde akla gelmeli
- ▶ Dirençli HT olgularında OUA sıklığı %80
- ▶ HT hastalarında OUA sıklığı %25, OUA'li olgularda HT sıklığı %50
- ▶ OUA HT gelişimi için bağımsız bir risk faktörü olup HT oluşumunu 3 kat artırmaktadır
- ▶ Etkin CPAP tedavisi ile sistolik/diyastolik kan basınçlarında belirgin gerileme olduğu saptanmıştır

Koroner Arter Hastalığı

- ▶ HT, DM, dislipidemi ve obezite vasküler yapıyı etkileyen en önemli durumlardır
- ▶ KAH gelişimi için OUA bağımsız bir RF
  - ▶ OUA olgularında KAH gelişme riski 5 kat artmıştır
  - ▶ <70 yaş altında (40-70 yaş) ve AHI ≥ 30 olan erkeklerde KAH oranının %68
  - ▶ Horlama ile akut miyokard enfarktüsü riski üç kat artar
  - ▶ >4 saat/gün CPAP kullanımı HT ve KAH sıklığında azalmaya neden olmaktadır

Kalp Yetmezliği ve Pulmoner Hipertansiyon

- ▶ İntratorasik Basınç Dalgalanmaları LV CO'nda azalmayla sonuçlanır
- ▶ Hipoksik pulmoner vazokonstrüksiyon, pulmoner hipertansiyona (PHT)'a neden olur
- ▶ OUA hastalarında PHT görülme oranı %17-52

Kardiyak Aritmiler

- ▶ OUA'nde gece aritmi %35-50
  - ▶ Geçici ventriküler taşikardiler, sinüs taşikardisi, A-V bloklar, sık AV prematür kontraksiyonlar
  - ▶ Bradiaritmi ve taşiaritmilerin oluşumuna yol açan en önemli nedenler ise sempatik sistem aktivasyonu ve nokturnal hipoksemidir
  - ▶ CPAP tedavisi ile kardiyak aritmilerin önemli bir bölümü kontrol altına alınır

Ani Kardiyak Ölüm

- ▶ Apne dönemlerini takip eden bradikardiler postapneik hiperventilasyonla sonlanmazsa ölüm kaçınılmaz
  - ▶ Apneler sırasında kalbe venöz dönüşün artması
  - ▶ Sistemik inflamasyon sonucu endotel hasarı gelişmesi
  - ▶ Myokard liflerinin aşırı gerilmesi
  - ▶ Hipoksi ve asidoz sonucunda koroner arterlerin yeterince dolamaması/kanlanmanın bozulması

...uykuda iskemiye neden olarak ani kardiyak ölümlere yol açar
- ▶ OUA hastalarında gece yarısından sabah 06.00' a kadar olan zaman diliminde ani kardiyak ölümler daha sık görülmektedir

Pulmoner Sonuçlar

- ▶ OLDOSA ve Overlap Sendromu
- ▶ $OVS = OUA + KOAH$
- ▶ Obstructive Lung Disease (OLD) + Obstructive Sleep Apnea (OSA) = OLDOSA Sendromu
  - ▶ KOAH'da sigara içimi ve ÜHYO, astımda ise nazofarengeal bölgede allerjik rinit ve GÖR'ye bağlı farengeal kollaps gelişiminin OUA oluşumuna neden olur
  - ▶ KOAH & ağır dereceli astım hastalarında nonapneik noktürnal oksijen desaturasyonu + sempatik aktivasyon, sistemik inflamasyon, pulmoner hipertansiyon ve kor pulmonaleye yol açarak OLDOSA Sendromu OUA'nin ağır sonuçları arasında yerini almaktadır

Nörolojik Sonuçlar

► Serebrovasküler Hastalıklar

- hipoksiye bağlı doku perfüzyonunun bozulması, artmış kan basıncı, ciddi kardiyak aritmilerin varlığında;
  - kanama,
  - trombüs gelişimi gibi serebrovasküler hastalıkların (SVH) gelişimi kaçınılmazdır.
- Genel popülasyona oranla OUA'nde SVH oluşma riski 2 kat artmıştır

► Gündüz Aşırı Uyku Hali

► Sabah baş ağrısı

Psikiyatrik Sonuçlar

- ▶ Depresyon
- ▶ Bellek fonksiyonlarında azalma
- ▶ Altta yatan psikiyatrik hastalığın belirginleşmesi
  - ▶ uyku mimarisinin bozulması
  - ▶ sık uyku bölünmeleri
  - ▶ yüzeysel uykunun artıp derin ve REM uykusunun azalması
  - ▶ baş ağrıları
  - ▶ GAUH belirgin olan hastalarda depresyon riski yüksek olması nedeniyle depresyon tanısı olan olgular OUA açısından sorgulanmalıdır.

Endokrinolojik Sonuçlar

► Metabolik Sendrom

- OUA şiddeti arttıkça MetS görülme sıklığı artar
- Obezlerde visseral yağ dokusunun metabolik olarak aktif olması, buradan salınan sitokinlerle gelişen hiperinsülinizm etkisiyle ÜHY'nın daraldığı & kollapsa neden olduğu gösterilmiştir
- Vücut ağırlığının %10'undan fazla artması ile OUA riskini 6 kat artar
- BKİ'nde her 6 kg/m²'lik artış OUA riskini 4 kat arttırır
- OUA şiddeti ve dislipidemi göstergesi olan plazma TG düzeyi arasında da pozitif ilişki +
- CPAP tedavisi ile metabolik bozuklukların belirgin düzeltildiği gösterilmiştir

İnsülin Direnci/Diabetes Mellitus

- ▶ İntermittan hipoksi, uyku bölünmeleri, sistemik inflamasyon varlığı, sempatik aktivasyon ve hipotaloma-pitueter-adrenal aks fonksiyonlarında bozulma tüm endokrin sistemleri etkilemektedir
- ▶ İnsülin direnci, DM gelişiminden bir önceki basamak olup visseral obezite ile yakın ilişkisi gösterilmiştir
- ▶ DM tanılı hastalarda otonomik nöropati gelişimiyle üst solunum yolu kaslarının solunum kontrol mekanizmasınca yeterince uyarmaması, OUA ve DM ilişkisine ayrı bir boyut kazandırmaktadır

Nefrolojik Sonuçlar

► Noktüri

- Kapalı havayoluna karşı tekrarlayan Müller manevraları OUA hastalarında aşırı volüm yüküne neden olur
- Sağ atrium duvarındaki gerilme sonucu atrial-natriüretik peptid salınımında artışla sağ kalpte artan venöz basıncın intraglomerüler basınca yansması sonucu renin- anjiyotensin-aldesteron sisteminin aktive olmasını engelleyerek vücuttan sodyum ve suyun uzaklaşmasına neden olur
- Ancak bu kurtarıcı mekanizma hastanın sık uyanmasına neden olarak yaşam kalitesini olumsuz olarak etkilemekte ve GAUH gelişimine katkıda bulunmaktadır

► Proteinüri

- OSAS hastalarında izlenen proteinüri çoğu zaman klinik olarak anlamlı düzeylere ulaşmamaktadır
- Obeziteye bağlı hiperfiltrasyon albuminüriye neden olur. Bu da OUA'nde proteinüri açısından risk faktörüdür

Gastrointestinal Sonuçlar

► Karaciğerde steatoz

- sık tekrarlayan apneler → göğüs içi basıncın artması → sağ kalpte yüklenme, hipoksik vazokonstrüksiyon → PHT → KcFT boz → yağlar yeterince süzülemez

► Gasroözefagial Reflü

- Apneler sırasında göğüs içi negatif basınç artışı mide içeriğinin özofagusa doğru hareketine ve reflüye neden olur
- Geceleri yer çekimi etkisinin azalması ve özefagus motilitesinin azalması nedeniyle reflü süresi daha uzun sürer

Hematolojik Sonuçlar

- ▶ OSAS hastalarında uykuda görülen desatürasyon reaktif polisiteminin en önemli nedenidir
- ▶ Obez olgularda nokturnal hipokseminin daha belirgin olması nedeniyle polisitemi daha sıktır

Sosyoekonomik Sonuçlar

- ▶ Trafik ve iř kazaları
- ▶ İř kaybı
- ▶ Ciddi evlilik sorunları

Diğer Sonuçlar

- ▶ İşitme Kaybı: Sık tekrarlayan ve uzun süre devam eden horlama nedeniyle aşırı gürültüye maruz kalma (>65dB)
- ▶ Glokom: Glokom, göz içi basınçta artma
  - ▶ OUA olgularında glokom oranı %7-8
  - ▶ Glokomlu olgularda OUA oranı %20

Sonuç olarak

- ▶ OUA mortalitesi ve morbiditesi yüksek bir hastalıktır
- ▶ En ağır komplikasyonları KVS üzerinedir
- ▶ OUA hastaları her zaman horlama, tanıklı apne veya GAUH yakınmaları ile başvuramazlar
  - ▶ Aritmi
  - ▶ Proteinüri
  - ▶ Reflü
  - ▶ Polistemi
- ▶ Sağlık çalışanları arasında da farkındalığı artırarak bu olguların uyku merkezlerine yönlendirilmesi ÖNEMLİ!!!

Referanslar

- ▶ https://www.uptodate.com/contents/clinical-presentation-and-diagnosis-of-obstructive-sleep-apnea-in-adults?search=Obstructive%20sleep%20apnea&source=search_result&selectedTitle=1%7E150&usage_type=default&display_rank=1
- ▶ <https://www.solunum.org.tr/TusadData/Book/853/1412021102557-107202017730bolum11.pdf>
- ▶ Türk Toraks Derneği Uykuda Solunum Bozuklukları Uzlaşı Raporu 2024